

Notulen VGN Jaarvergadering 2017

Datum: 10 april 2017

Plaats: Utrecht, Pastoraal centrum, Rozenstraat 1 (naast garage La Vie en de Bijenkorf)

Bijlages

- A. Jaarrede Voorzitter
- B. Jaarverslag 2016
- C. Financieel Jaarverslag 2016
- D. Budget 2016
- E. Verslag kascommissie 2016
- F. Verslag nieuwe docenten commissie 2016
- G. Verslag Kleio 2016
- H. Verslag VMBO Commissie 2016
- I. Verslag HAVO-VWO Commissie 2016
- J. Verslag Lerarenopleiders Commissie 2016
- K. Verslag Didaktiek en Activiteiten Commissie 2016
- L. Verslag Wereldgeschiedenis Commissie 2016
- M. Op Weg naar Bij de Tijd 3

Agenda

- 1. Opening
- 2. Mededelingen
- 3. Jaarrede voorzitter (zie bijlage A)
- 4. Verslag secretaris (zie bijlage B)
- 5. Financieel jaarverslag en begroting (ter vergadering/op de site) (zie bijlage C en D)
- 6. Verslag kascontrole commissie (zie bijlage E)
- 7. Samenstelling bestuur
  - Aftredend: Marcel Nonhebel niet herkiesbaar
  - Aftredend en herkiesbaar: Ton van der Schans, Vincent Loth, Maud Knook,
  - Niet aftredend: Hellen Janssen, Maarten van Gils en Steven Stegers en Jos Niewold
- 8. Verslagen Kleio en commissies (zie bijlages F, G, H, I, J, K en L).
- 9. Toelichting eventueel door een commissielid met daaraan gekoppeld: Uitwisseling ideeën commissies, input voor andere commissies, samenwerkingsideeën van commissies in voorkomende gevallen. Het bestuur van deze levendige en actieve vereniging stelt zo'n uitwisseling zeer op prijs, daar de verenigingsleden daardoor nog meer ondersteund worden.
- 10. Visie Nota VGN: Bij de Tijd 2 en Bij de Tijd 3 (zie bijlage M).
- 11. Rondvraag
- 12. Sluiting

Bestuur 2016/2017

Ton van der Schans (Voorzitter)

Maud Knook (Penningmeester)

Marcel Nonhebel (Secretaris)

Maarten van Gils (Bestuurslid)

Hellen Janssen (Bestuurslid)

Vincent Loth (Bestuurslid)

Jos Niewold (Bestuurslid)

Steven Stegers (Bestuurslid, Notulist)

Opening

De voorzitter opent de jaar vergadering op 17:37.

1. Mededelingen

De voorzitter, Ton van der Schans, excuseert Hellen Janssen, die niet bij de ALV aanwezig kon zijn.

2. Jaarrede voorzitter (zie bijlage A)

Ton van der Schans draagt zijn jaarrede voor.

N.a.v. van de jaarrede, reageren aan aantal leden, waaronder Paula van Rooij, Pim Renou, Marian Heesen, Marielle van de Straat, over het streven naar een nationale onafhankelijkheidsdag. Zij maken zich o.a. zorgen over de inmenging van de politiek in de geschiedenis, het belang om de historisch accuraat te zijn, en ervoor te waken om nationalistisch te zijn of over te komen. Meer aandacht voor geschiedenis en het uitlichten van de akte als bijzonder significante historische bron wordt wel gesteund.

3. Verslag secretaris (zie bijlage B)

De secretaris, Marcel Nonhebel, presenteert zijn verslag.

Paula van Rooij merkt op dat zowel de rapportage over 2016 en de plannen voor 2017 in hetzelfde document zijn opgenomen, en vraagt of er volgens jaar een apart beleidsplan kan komen te liggen. Dit zou dan gelden voor zowel de commissies als het bestuur.

4. Financieel jaarverslag en begroting (ter vergadering/op de site) (zie bijlage C en D)

De penningmeester, Maud Knoop, presenteert het financieel jaarverslag. Uiteindelijk is het jaar 2016 met een min ge-eindigt. Als reden voor de min, geeft zijn aan dat er 2 rekeningen van de Kleio waren die pas na de controle door de kascommissie binnenkwamen, waardoor deze niet op het jaar daarvoor waren geboekt. Zonder deze rekeningen zou het resultaat positief zijn geweest.

De penningmeester heeft onderzoek gedaan naar de redenen van de opzeggingen van leden. Er is geen eenduidige reden, maar veelal gehoorde redenen zijn: het niet meer in het onderwijs werkzaam zijn.

De financiële reserves en financiële gezondheid van de VGN zijn goed. Het is mogelijk om 2 jaar te kunnen voortbestaan zonder inkomsten. De penningmeester bedankt het administratiekantoor voor haar goede werk. Echter, om de financiën op pijl te houden, stelt de penningmeester een contributieverhoging van 5 euro voor.

Na de presentatie van het financiële jaarverslag, is er ruimte voor vragen en opmerkingen door de leden.

Marielle van de Straat vraagt of het niet tijd is om het budget van de commissie Didaktiek en Activiteiten te verhogen, omdat zij al jaren niet uitkomt met het budget. Ton van der Schans reageert dat het waarschijnlijk afhangt van het type kosten. Maud Knoop geeft aan dat het belangrijk is om aan te geven of de kosten samenhangen met het organiseren van een activiteit (zoals de didaktiekconferentie) of met het regulier commissie werk is. Maud Knoop verzoekt aan alle commissie leden om bij de declaraties duidelijk aan te geven of de declaraties gaan over activiteiten of over regulier commissie werk.

Marten Bezemer vraag wat het bestuur doet om de kosten in toom te houden. Maud Knoop geeft

aan dat zij de declaraties zelf ziet en beoordeeld.

Menze Poortman vraagt of er niet meer geld zou moeten gaan naar ledenwerving vanwege het teruglopende ledenaantal.

Er wordt een vraag gesteld over het lidmaatschap van de PVVVO (Partij van de Vereniging van de Vakverenigingen) en waarom dit nog niet is betaald. Vincent Loth legt uit dat de PVVVO de vereniging is met alle broeder en zuster (vak)verenigingen, en het lidmaatschapsgeld nodig is omdat het Ministerie van OCE eerder heeft besloten alle subsidies stop te zetten. Het VGN-bestuur heeft besloten wel actief te blijven binnen de PVVVO en het lidmaatschap te betalen. Maud Knoop geeft aan dat de rekening nog niet betaald is omdat er nog geen factuur is ontvangen.

Menze Poortman geeft aan dat de mindering van 1.000 euro voor de PABO-commissie in de begroting niet (helemaal) eerlijk is.

Paula van Rooij vraagt zich af of de grootte van de Kleio niet tot onnodige kosten leidt en geeft aan dat zij sommige artikelen, zoals die over curriculum ontwikkeling en lesplannen wel heel interessant vindt, maar de historische verhalen niet altijd. Hier zouden kosten te winnen zijn.

Menze Poortman geeft aan dat hij graag een Kleio App zou willen zien, en verschillende leden wellicht bereid zouden zijn om de Kleio digitaal te ontvangen, wat ook een kosten besparing zou kunnen zijn.

Ton van der Schans geeft aan dat het onderzoek doen naar de behoefte van de leden voor Kleio een goed plan is, en dat het bestuur de kosten en verschillende mogelijkheden in kaart zal gaan brengen.

Daarna stelt Ton van der Schans de volgende voorstellen aan de ALV voor:

Voorstellen

- Het verhogen van de contributieverhoging van 75 naar 80 euro.
- Het verhogen van de baten van de contributies van 135.000 naar 140.000 euro.
- Het verhogen van het budget voor de PABO commissie van 1.000 naar 2.000 euro
- Het verhogen van het budget voor ledenwervingen van 500 naar 1.000 euro.

Alle voorstellen worden unaniem goed gekeurd.

5. Verslag kascontrole commissie (zie bijlage E)

Yvette van Aurich presenteert het verslag van de kascommissie (zie bijlage E). Dit verslag is gemaakt door haar Ronald Stroo n.a.v. een bijeenkomst met Henk Adema (van het administratie kantoor waar de VGN mee werkt) en Maud Knoop.

In haar presentatie benadrukte Yvette van Aurich het belang van het innen van reproperechten, het er zorg voor dragen dat declaraties op tijd worden ingediend, om te voorkomen dat er een vertekend beeld ontstaat. Verder gaf zij aan dat de losse verkoop van de Kleio's enorm is gedaald, en dat er nog wat te winnen valt op het gebied van het verkrijgen van advertentie-inkomsten. Tenslotte, gaf Yvette van Aurich aan dat het goed was dat het congres goed is verlopen en dat er meer leden zijn.

Marten Bezemer reageerde op de terugloop van de losse verkoop van de Kleio's en gaf aan dat voor de VMBO dag meer Kleio's altijd welkom zijn.

6. Samenstelling bestuur

Aftredend: Marcel Nonhebel niet herkiesbaar

Aftredend en herkiesbaar: Ton van der Schans, Vincent Loth en Maud Knook,

Niet aftredend: Hellen Janssen, Maarten van Gils, Steven Stegers en Jos Niewold

Ton van der Schans introduceert de bestuurssamenstelling aan de ALV en refereert aan de besluit van de ALV van de VGN in 2016 over de mogelijkheid om de bestuurstermijn van bestuursleden die in principe niet verkiesbaar zijn, indien het in het belang van de vereniging is, met een jaar te verlengen. Ton van der Schans legt uit dit besluit was voorgelegd omdat volgens de statuten een bestuurslid maximaal 2 x voor een termijn van 3 jaar kan worden gekozen, en een aantal bestuursleden deze tweede termijn hebben verstreken. Hij legt uit dat aan de ene kant het niet de bedoeling is dat er een klein gezelschap van bestuursleden is die zichzelf co-opteert, en dat er aan de andere kant het lastig is dat er niet altijd nieuwe kandidaten voor het bestuur komen.

Ton van der Schans legt uit dat hij n.a.v. gesprekken hierover binnen het bestuur een bestuur notitie heeft gemaakt over de bestuurssamenstelling. Deze notitie stelt dat de ideale situatie is dat er elk jaar een bestuurslid aftreedt en er elk jaar een nieuw bestuurslid wordt geworden. Het bestuur komt met een profiel van een bestuurslid die wordt gezocht. Dit principe van roulatie wordt nu al ingezet. Dit jaar treedt Marcel Nonhebel af, het jaar daarna heeft Vincent Loth de intentie of af te treden, en het jaar daarna Ton van der Schans zelf en Maud Knook. Dit betekend ook dat het bestuur zoekt naar vernieuwing van het bestuur.

Tevens zijn is er de mogelijkheid voor het bestuur om voor specifieke taken een tijdelijke commissie in het leven te roepen, zoals is gedaan voor de commissie VISIE die heeft geholpen met ontwikkelen van Bij de Tijd 1 en Bij de Tijd 2 als beleidsdocumenten voor de VGN.

Marian Heesen vraagt Ton van der Schans of het bestuur ook van plan is om meer stukjes te schrijven voor de Kleio om mogelijke nieuwe bestuursleden een kijkje in de keuken van het bestuur te geven, en te enthousiasmeren om in het bestuur te gaan, wanneer er een vacature is.

Marielle van de Straat geeft het bestuur de tip om ook regelmatig langs de commissies te gaan om de interne communicatie te verbeteren, en ook meer zichtbaar te zijn op het niveau van scholen.

Jacques Thorn vult aan dat het belangrijk is dat jonge (geschiedenis) docenten snappen wat de VGN doet. Als voorbeeld draagt hij de discussie over verlichting van het HAVO-curriculum aan. De vraag voor jonge docenten is: Overkomt zo'n beleidswijzing je, of bepaal je het (mede) zelf? Het is nodig om beter Pr-materiaal te hebben.

Yvette van Aurich geeft aan dat de conferentie meer zichtbaar zou moeten zijn en daar mogelijkheden liggen voor meer samenwerking met de commissies.

Ton van der Schans reageert door te zetten dat dit hem een goede plannen lijken. Steven Stegers reageert door te delen dat ook binnen het bestuur wordt nagedacht over de rolverdeling binnen het bestuur, waaronder de verantwoordelijkheid voor interne en externe relaties.

Daarna stelt Ton van der Schans de herbenoeming van de volgende bestuursleden aan de ALV voor:

- De herbenoeming van Ton van der Schans.
- De herbenoeming van Maud Knook.
- De herbenoeming van Vincent Loth.

De ALV besluit alle herbenoemingen goed te keuren.

7. **Verslagen Kleio en commissies** (zie bijlages F, G, H, I, J, K en L)

Ton van der Schans herinnert de ALV dat alle verslagen van de commissies op de website van de VGN beschikbaar zijn en met de uitnodiging naar de ALV zijn meegestuurd.

8. **Toelichting eventueel door een commissielid met daaraan gekoppeld:** Uitwisseling ideeën commissies, input voor andere commissies, samenwerkingsideeën van commissies in voorkomende gevallen. Het bestuur van deze levendige en actieve vereniging stelt zo'n uitwisseling zeer op prijs, daar de verenigingsleden daardoor nog meer ondersteund worden.

Tijdens de toelichtingen voor de aanwezige commissieleden worden verschillende aspecten van de verslagen van de commissies benadrukt. De *commissie nieuwe docenten* is met nieuwe energie opnieuw opgestart. Er is in maart 2017 een netwerk activiteit met succes georganiseerd. Het is de intentie om dit 2 keer per jaar te doen. De volgende bijeenkomst is gepland in oktober 2017 in Leiden. De *VMBO commissie* heeft zich gericht op het organiseren van een studiedag en het bespreken van de examens. Het gaat goed met de commissie. De *HAVO/VWO-commissie* is druk bezig geweest met de herziening van de examens en is blij dat zij in de examencommissie zijn vertegenwoordigd. Met de *commissie didaktiek en activiteiten* gaat het goed. Er zijn veel nieuwe mensen actief en de organisatie van de didaktiekconferentie is in volle gang. De aanwezigen van de ALV worden uitgenodigd om langs te komen. De *commissie lerarenopleiders* is geïnteresseerd in meer contact met de andere commissies. De *commissie Wereldgeschiedenis* organiseert drie keer per jaar een bijeenkomst, altijd met een stukje inhoud (theorie) en een stukje praktijk (best practice). De commissie heeft een nieuwsbrief en een groeiende groep deelnemers aan de activiteiten. Recentelijk zijn er ook andere organisaties, zoals Maurits Berger van de Islam Academie, die willen samen werken. In het najaar organiseert de commissie voor het eerst een nascholing (over het onderwerp Islam).

Maarten van Gils stelt voor om een WhatsApp groep te starten met alle leden die actief zijn binnen de commissies.

9. **Visie Nota VGN: Bij de Tijd 2 en Bij de Tijd 3** (zie bijlage M)

Ton van der Schans deelt het voornemen van het bestuur om een visie document Bij de Tijd 3 te wat een verdere uitwerking van de koersuitspraken van Bij de Tijd 1 ([link](#)) en de bouwstenen van Bij de Tijd 2 ([link](#)) zijn. Het gaat er dit keer om de vertaalslag van de theorie naar de praktijk te maken en de verschillende opties hoe dat kan in kaart te brengen. De motivatie om deze visie documenten te maken is om het denken over hoe het vak geschiedenis er idealiter uit zou moeten zien verder te brengen, maar ook goed beslagen ten ijs te komen, waar het gaat om beleidsbeïnvloeding op het gebied van onderwijs.

Vervolgens gebruikt Ton van der Schans de gelegenheid om Cees van der Kooij te banken voor de vele dagen en nachten (!) werk aan het realiseren van de Bij de Tijd Series, en Marcel Nonhebel voor de vele jaren inzet als bestuurslid van de VGN, zijn vakmans-mentaliteit en accuratesse in zijn werk als Secretaris.

Marcel Nonhebel zal later dit jaar, net als Martin Bezemer nog verder door het bestuur worden bedankt.

10. Rondvraag

11. Sluicing

Bijlage A Jaarrede Voorzitter

Gelukkig hebben we behalve nepnieuws en nepfoto's historische feiten.

Ton van der Schans

Zeer geachte leden van de commissies, voorts alle andere leden en belangstellenden.

Eén beeld zeg meer dan duizend woorden. Vijfenvestig jaar geleden werd één van de beroemdste foto's ooit genomen. Het negenjarig meisje Kim Phuc rent na een bombardement weg uit haar brandende Vietnamese dorp, napalm op haar lichaam. Een fotograaf legde het beeld vast. Hij bracht het meisje na het nemen van de foto naar een klein ziekenhuis. Ze werd behandeld. Kim Phuc leeft nog en is nu 54 jaar. Voor generaties scholieren is in deze ene foto, die zelf geschiedenis geworden is, het drama en de tragiek van de Vietnamoorlog, samengebald.

Onze eigen tijd kent een vergelijkbare iconische foto. Op het strand van de Turkse badplaats Bodrum spoelde op 2 september 2015 een dood jongetje aan. Het droeg een korte blauwe broek, een rood shirt en schoentjes met klittenbandsluiting. Het kind was 3 jaar oud en vermoedelijk afkomstig uit Kobani in Syrië. Hij heette Aylan Kurdi. Deze foto van het Syrische jongetje toont meer dan honderd verhalen de menselijke tragedie die zich ontvouwt op de Europese stranden ten gevolge van de strijd van IS in Syrië en Irak. Als dat de houding tegenover vluchtelingen niet kan veranderen, wat dan nog wel?

Echter, een maand geleden liet havoleerling Mohammed aan zijn geschiedenisdocent in de klas een artikel zien waarin beweerd wordt dat het hier om een nep foto gaat die uit de koker van Islamcritici komt. Op internet en de sociale media circuleren talloze dergelijke berichten. Het aangespoelde Syrische vluchtelingenjongetje zou voor politieke doeleinden gebruikt worden.

Er zijn meer voorbeelden. Voorafgaande aan de geschiedenisles in een vmbo-klas vroeg leerling Achmed of hij een filmpje mocht laten zien over 'nine eleven'. Dat kon. En 28 leerlingen hoorden en zagen 'dat Israël' achter de aanslag op de TwinTowers zat. Een eenvoudige zoekopdracht op Google '9-11/Israel did it' of 'Israel and 9/11' levert meer dan 17 miljoen gevonden resultaten op. Tsjá...wat gaat er daarna gebeuren in de klas? In elk geval heeft de docent empathie, pedagogische kwaliteiten en de juiste gespreksvaardigheden nodig. Daarna begint het historisch ambachtelijke werk. Simpel wordt het niet. Historisch denken en redeneren levert hierbij de sleutels. Om de wereld en de mensen om ons heen beter te begrijpen hebben leerlingen vaardigheden nodig, om historische verschijnselen en bronnen een beetje te kunnen beoordelen. En de feiten? De Annales-historicus Lucien Febvre heeft ooit gezegd dat historische feiten niet bestaan. Hij bedoelde daarmee hetzelfde als wat in *Bij de Tijd 2* op pagina 14 bij bouwsteen 8 staat: in de geschiedenisles is aandacht voor het constructieve en interpretatieve karakter van feiten.

Om echter te voorkomen dat we straks spreken over nep feiten, moet één onmisbare eis van geschiedenis neergelegd worden: een geschiedenisinterpretatie moet gebaseerd zijn op historisch bewijs. En laat het onderwijs ook een normatief aspect hebben. Leerlingen hebben behoefte aan richting en houvast. Nine eleven was een terroristische aanslag die opgeëist is door een islamitische terreurorganisatie. Ook het feit van de Holocaust is niet facultatief.

Inmiddels zijn we terechtgekomen bij gevoelige maatschappelijke kwesties in school. Op 9 maart 2018 wordt de volgende, vierde nationale geschiedenisonderwijsconferentie gehouden. Een mooi onderwerp hiervoor is het antwoord op de vraag hoe geschiedenisdocenten en leerlingen omgaan met gevoelige maatschappelijke kwesties in hun klas. Bedoeld om een brug te slaan tussen twee dreigende gescheiden werelden. En dan zitten we opnieuw bij burgerschaps- en persoonsvorming

die samen met historisch besef het edel drietal vormen van de doelstellingen van het geschiedenisonderwijs.

Laat ik in 4 speerpunten samenvatten waarvoor de VGN het komende jaar staat.

A. Op weg naar nieuwe, geactualiseerde kerndoelen. Curriculumontwikkeling.

Het ministerie van OCW heeft in februari jl. per brief het proces tot herziening van het curriculum gepubliceerd.

In maart jl. is de werving van 11 ontwikkelteams, 132 leraren en 22 schoolleiders en 60 scholen van po en vo gestart. In juli/september 2017 zijn de opdrachten gereed en starten de ontwikkelteams met hun werk.

In mei 2018 is het werk van de ontwikkelteams gereed

In 2020/2021 moet er een nieuw formeel curriculum zijn.

Een verdere doordenking en uitwerking van ons prachtige vak ten behoeve van alle collega's en de leerlingen in de klas. Bij agenda punt 10 kom ik hier uitgebreider op terug. Hier staan de visienota's Bij de Tijd 2 en Bij de Tijd 3 centraal.

Verder noem ik m.b.t. curriculaontwikkeling en de examenstof dat de VGN participeert in:

1. Kennisbasis Mens en Maatschappijvakken, naar analogie van de Kennisbasis Natuurwetenschappen en Technologie .
2. De ontwikkeling van een handreiking M&M VO-onderbouw, al dan niet op basis van het de half ontwikkelde kennisbasis M&M en evt. andere instrumenten die in het verleden en heel recent zijn ontwikkeld.
3. Syllabuscommissies
4. Tijdelijke verlichtingscommissie HAVO-examen

B. De VGN blijft het maatschappelijke en politieke debat zoeken en vervolgen

1. OP 19 april spreekt de VGN in op een hoorzitting van de Kamer commissie van OCW over de ontwikkeling van nieuwe kerndoelen.
2. Een vraag van de VGN zal zijn: Waar is de ruimte voor vakinhoudelijke verenigingen: hoe komt de selectie van docenten tot stand? Hoeveel tijd is er uiteindelijk voor de verenigingen om te reageren op vragen en voorstellen? .
3. Hoe gaat de VGN die feedback organiseren binnen de vereniging?
4. Er zitten in de bijgevoegde plannen veel interessante elementen, zoals afstemming, het expliciet betrekken van leraren en scholen bij de ontwikkeling, 'proeftijd', expliciete aandacht voor burgerschapsdoelen en voor persoonlijke vorming en aandacht voor belangrijke, maar minder goed meetbare (merkbare) resultaten.
5. Een zorg is de korte ontwikkeltijd (over een jaar moet alles af zijn) en de krappe tijd voor implementatie; is twee jaar genoeg om schoolboeken en andere methodes te maken buiten wat wordt ontwikkeld in de ontwikkelteams, om roosters en eventuele 'hardware' als lokalen aan te passen, voor docenten om zich bij te scholen en de vakwerkplannen aan te passen en lessen te ontwerpen? De invoering van de Tweede Fase en het Studiehuis destijds in het VO kan ons veel leren.

6. het belang van meer aandacht voor persoonlijke vorming en burgerschap en doorgaande leerlijnen onderschrijven, net als
7. het streven naar meer afstemming tussen vakken; dat er op dit punt echt meer mogelijk is dan nu (en dat dan kort toelichten).
8. Een explicieter streven dan in het huidige plan naar integratie van de doelen met betrekking tot burgerschapsvorming en persoonlijke vorming in de bestaande leergebieden en vakken (in plaats van het ontwikkelen van aparte vakken of onderwijspakketten daarvoor)
9. Voor de VGN staat de vakspecifieke benaderingswijze van ons vak centraal.
10. De VGN pleit voor voldoende tijd en middelen voor implementatie voor scholen en docenten die geen deel uitmaken van de ontwikkelteams en voor uitgevers van educatief materiaal en daarvoor te komen met een explicieter gefaseerd plan.

C. Nieuwe initiatieven.

1. Ik kan nu al melden dat op 26 juli dit jaar de VGN een congres in het NA organiseert met het comité nationale Onafhankelijkheidsdag. Dit is een uitwerking en een stap in het streven naar een nationale onafhankelijkheidsdag.
2. In samenwerking met de 4/5 mei Stichting organiseert de VGN in oktober/november een congres over de receptie en verwerking van de jaren 1945-1949 in Nederlands Indie.

D. Leden en meer en beter gebruik van de van de nieuwe, digitale en sociale media.

1. Onze website valt niet meer weg te denken, maar moet nog meer de podiumfunctie krijgen van halen en brengen. Het komende jaar wil het bestuur verder investeren in de nieuwsbrief die inmiddels een feit is en een forum bieden voor relevante onderwerpen.
2. Meer didactische onderwerpen en lesopzetten produceren. Individueel verschijnen er tal van interessante publicaties. Prima. Maar de VGN dient op vakdidactisch gebied nog meer "smoel" te krijgen.
3. De ontwikkeling van het aantal leden blijft een punt van aandacht. (financieel jaarverslag)

Geachte leden en commissies,

De VGN leeft, is dynamisch en klaar voor de toekomst.

Echter zonder leerlingen geen geschiedenisonderwijs.

Laat de VGN daarom informeren, inspireren en gloriëren. Ons vak en de leerlingen verdienen het.

Laten we straks om kwart voor ach tof zoveel eerder het glas heffen op de VGN en zijn toekomst.

Ik heb gezegd.

Bijlage B: Verslag van de secretaris

Jaarverslag 2016 Bestuur VGN

10 april 2017 Augustinus Pastoraal Centrum , te Utrecht

Het bestuur heeft in 2016 10 keer vergaderd,

Het bestuur zal in samenstelling gewijzigd worden door de jaarvergadering.

Tijdens de Jaarvergadering treedt Marcel Nonhebel officieel af als bestuurslid.

Ton van der Schans heeft gedurende het gehele jaar de voorzittershamer gehanteerd en Marcel

Nonhebel heeft de secretarissen(laptop/tablet) verder gehanteerd.

De jaarvergadering 2015 vond plaats op 18 april 2016 op het Augustinus Pastoraal Centrum te Utrecht, onder grote aandacht en met levendige discussie

De aanwezigen misten wel de afsluitende borrel, het plan is, om dat goed te maken voor de nieuwe jaarvergadering over 2016 in april 2017.

Speerpunten dit jaar:

- Waren wederom het leggen van contacten met het veld, de officiële instanties en aanverwante clubs.
- Contacten met OCW en Tweede Kamer in het kader van Bij de tijd 1
- Voorbereiden van BijdeTijd 2.
- Voorbereiden van de installatie van een Nieuwsbrief
- Vernieuwingen VGN-Kleio Site
- Voorbereiden van de jaarlijkse Geschiedenis-Onderwijs conferentie

De belangrijkste speerpunten met de meeste aandacht en werk waren in 2016:

1. De voorbereiding van de grote conferentie bij Prodemos te 's Gravenhage (in samenwerking met EUR) en de tijdelijke commissie Visie i.v.m. Bij de tijd 2, op 10 maart 2017, Kernonderwerp: "Burgerschap in het geschiedenisonderwijs"
2. Na 4 maart 2016: het werken aan de Visie-nota: " Bij de Tijd 2" n.a.v. de voorbereidingen voor de besprekingen van de wijziging van het Curriculum .
3. Hiervoor is *de tijdelijke commissie "Visie"* bestaande uit leden van het Meesterschapsteam en leden van het bestuur van de VGN. Deze commissie is in 2016 2 keer bij elkaar geweest.
4. Ook de financiële administratie en inning conferentie-inkomsten

Aan bod zijn verder wederom gekomen:

- hoe kan de VGN een goede nieuwsbrief verzorgen? (inmiddels ingesteld)
- hoe leggen we contact met de media(Kranten, radio), de media zoeken ons.
- Veel kanalen worden gebruikt om aandacht te krijgen voor de noodzaak van geschiedenisonderwijs, zie de ingezonden brieven en columns in de diverse kranten, beluister de radio(nieuwsprogramma's) en bekijk tv programma's als DWDD Nieuwsuur enz.
- Hoe gaat de ontwikkeling van de **PVVVO** (de koepel van vakinhoudelijke verenigingen in het onderwijs) , de onderwijscoöperatie (**OC**) en het **Lerarenregister? Nog steeds een vraag.**
- Ook is er via een ad-hoc werkgroep Task Force gewerkt aan de daadwerkelijke verbetering van de communicatie met en tussen de VGN, haar leden en commissies.

De VGN gaat een 3^e landelijke Geschiedenisconferentie organiseren op **10 maart 2017** in overleg (via o.a. mailcontact en een overleg bijeenkomst) met de diverse commissies over een planning. Tevens heeft het bestuur naar partners, bijvoorbeeld, NA, KNHG, Rijksmuseum Amsterdam en andere rijksmusea, Pro-Demos, Euroclio en NTR en universiteiten (o.a. EUR). De Conferentie-het nationale Geschiedenisonderwijs-congres heeft Inmiddels plaatsgehad in samenwerking met de EUR en Prodemos in de voormalige zaal van de Tweede Kamer en het Prodemosgebouw.

Tevens heeft het bestuur contact met de SLO, CvTe. Er zijn brieven geschreven in samenwerking met de PVVVO (i.v.m. de omkering van de correctie bij het CE en de wens tot deelname aan de werkgroepen voor het vernieuwen van het Curriculum binnen het onderwijs; gevolg van ontwikkelingen m.b.t. onderwijs 2032)

We participeren als VGN financieel in de organisatie van de geschiedenisquiz, en via ons bestuurslid Maarten van Gils is er regelmatig contact met de organisatoren.

Er wordt nog immer contact gezocht met landelijke organisaties, die iets van doen hebben met geschiedenis, het NA, Musea en andere culturele instellingen, zoals het 4/5 mei comité, het NIOD, het Rijksmuseum, het RMO, het Openlucht Museum en verschillende universiteiten, KNHG, NTR en de Nationale Geschiedenisquiz en de geschiedenis methode-uitgevers en wat van beide kanten het voordeel kan zijn van deze contacten.

De laatste verkiezing van beste Geschiedenisdocent heeft intussen plaatsgevonden, waarin onze voorzitter als jurylid een belangrijk aandeel had. Het is nog ongewis op welke wijze dit voortgezet gaat worden i.v.m. de hoge kosten voor de NTR. Ook deze maal heeft de NTR heeft in samenwerking met het Rijksmuseum, de verkiezing aldaar laten plaatsvinden onder grote belangstelling.

Wel is de VGN nog steeds lid van de PVVVO n o.a. i.v.m. de OC en het lerarenregister. In ieder geval is de financiële consequentie voor het jaar 2016, dat de VGN een financiële bijdrage aan de PVVVO zal moeten afdragen van € 350,-- . Hiervoor zal de jaarvergadering haar instemming nodig zijn. Zie hiervoor financieel verslag en begroting.

- De VGN blijft lid van de PVVVO als de PVVVO zelfstandig blijft en dat lijkt te gebeuren, voorlopig.

Op de site is eind 2016 de nieuwsbrief geopend, wie wil kan deze ontvangen en wie niet wil kan zich, zoals bij elke nieuwsbrief, laten uitschrijven. Er komt een kalender op de site

Het bestuur was vertegenwoordigd bij verschillende externe activiteiten zoals:

Ton van der Schans bij de verkiezing van de beste Geschiedenis Docent., als VZ van de Visiecommissie en medeschrijver (mede-eindredacteur van "Bij de tijd 2"), in de Pabo commissie.

Marcel Nonhebel bij de wereldgeschiedenisbijeenkomsten, in de Didactiekcommissie, in de Visiecommissie.

Vincent Loth in de Lerarenopleiderscommissie (LOC) en de LAR (vanaf 10 april 2017gaat hij daaruit) en PVVVO.

Hellen Janssen in de HV-commissie, bij Wereldgeschiedeniscommissie (WGC) en EUROCLIO

Maud Knook als penningmeester regelmatig contact met ons administratiekantoor van dhr. H. Adema in Stiens

Maarten van Gils in de Nieuwe docentencommissie(NDC), bij de geschiedenisquiz, doet de Nieuwsbrief

Steven Stegers in de WGC, bij internationaliseringsprojecten

Jos Niewold in de VMBO commissie, bij en in SLO,-commissies

Verder krijgt het bestuur via de contactmails van de VGN vragen over de meest uiteenlopende zaken betreffende het Geschiedenisonderwijs en probeert daar zo goed mogelijk antwoord op te geven, ook na inwinning van informatie, indien nodig. Ton van der Schans is dan de woordvoerder namens de VGN.

Verder: vastgelegd

- De centrale bespreking examen; wordt in 2017 door de VGN mede georganiseerd en gefinancierd,
- In Utrecht (Vredeburg, ?? mei) de regionale examenbesprekingen vinden plaats op ?? mei.
- De didactiekconferentie vindt in 2017 plaats in november wederom te Vught.
- De VMBO conferentie in 2017 op 3 november te Utrecht.
- De VMBO examenbespreking is 22 mei
- Opvolging van vertrekkend bestuurslid

Aldus op 10 april 2017, Marcel Nonhebel

Bijlage C: Financieel jaarverslag

Financieel Jaarverslag 2016

Voor de vereniging is het jaar 2016 als gevolg van de extra uitgaven in verband met het Nationaal Congres Geschiedenisonderwijs 2015 en de te late boeking van de Kleio 2015 nummer 6 en 7 financieel minder voorspoedig verlopen als dat de inkomsten vanuit het Congres 2016 hadden voorspeld. Wat wel een positief teken is, is het voorzichtig oplopend ledental van de vereniging. In het kalenderjaar 2016 is het ledental van 1904 opgelopen naar 1967. In 2016 is echter optelsom van baten en lasten is niet positief afgesloten en dit ondanks de inkomsten vanuit het Congres 2016. Ook dit jaar moet er dus worden vastgesteld dat er sprake is van minder inkomsten dan begroot als gevolg van een nog te laag aantal leden tegenover de uitgaven voor een prachtig tijdschrift als Kleio en de vele activiteiten, die de diverse commissies ondernemen.

Uit de analyse van vertrek leden of beperkte aanwas nieuwe leden is niet een directe reden aan te wijzen. Wel is er sprake van pensionering en vertrek uit het onderwijs als reden voor opzegging, maar dat is in het totaal aantal redenen de minderheid. Een andere reden is wel te duur, maar dat is ook slechts een opvallende minderheid. Meest van tijd wordt er geen reden opgegeven. Gezien de oplopende kosten voor het tijdschrift en het toenemende aantal activiteiten, die door de diverse commissies worden opgepakt, stel ik dit jaar (na een vast contributiebedrag van drie jaar) voor om de contributie voor het lidmaatschap van de VGN en daarmee het abonnement op het magazine Kleio dit jaar met een beperkt bedrag à € 5,- te verhogen.

De verdergaande professionalisering van de uitgave van ons vaktijdschrift Kleio heeft ook dit jaar de kosten dus enigszins doen toenemen. Hierbij moet gemeld dat de inkomsten ontvangen door plaatsing van advertenties in ons verenigingstijdschrift Kleio dit jaar wel weer iets zijn toegenomen, maar wij gaan ervan uit dat de nieuwe acquireur van advertenties met enige inspanning deze inkomsten weer zal doen toenemen. Hierbij is wel van belang dat het advies van onze administrateur inzake facturering en herinnering aan facturen wordt opgevolgd. Hiertoe zal contact met de acquireur volgen. Dit kalenderjaar is op het terrein van de website ook weer een toenemende professionalisering te herkennen en voor komend kalenderjaar zullen wij deze ontwikkeling voortzetten. Daartoe is binnen de begroting een bedrag gereserveerd dat ongeveer gelijk is aan de uitgaven van 2016. Het is voor zeker de bedoeling weer meer oude nummers van de Kleio te digitaliseren, waarvan dan ook via een zoekmachine diverse artikelen te raadplegen zullen zijn.

Verder is ten aanzien van de posten opgenomen in de begroting 2017 op te maken dat de uitgaven voor ons verenigingstijdschrift en de website zullen toenemen. Gezien de beperkte groei in het ledenaantal is het van belang dat het aantal gedrukte exemplaren van ons tijdschrift van dat nu is bepaald op 2050 exemplaren zal worden gehandhaafd. Als vanzelfsprekend zal hiervan uitsluitend sprake blijven gedurende de periode dat het ledenaantal niet opzienbarend zal zijn toegenomen. De activiteiten van de onze vereniging hebben dit jaar bestaan uit de Didactiekdagen, de PABO Studiedag, de Jaarvergadering en het Nationaal Congres Geschiedenisonderwijs 2018. De opbrengsten kwamen dit jaar voor zowel de Pabo Studiedag en het Congres 2016 beduidend hoger uit dan de kosten. Helaas hebben we moeten constateren dat de uitgaven voor de didactiekdagen en de Docentendag (didactiekcommissie) beduidend hoger uit zijn gekomen dan aanvankelijk begroot. Vanuit het bestuur is daarom gesteld dat in het vervolg alvorens activiteiten worden ontwikkeld de commissies voorzien van een begroting een akkoord van het bestuur dienen te verkrijgen alvorens de activiteit ook daadwerkelijk georganiseerd zal kunnen worden.

Hierbij is het wel zaak aan te geven dat voor de juiste weergave van de kosten de kosten ook op de juiste post worden geboekt. Hiertoe zullen de commissieleden, die kosten declareren er ook zorg

voor moeten dragen dat zij de juiste uitgavenpost opgeven. Zo is er nu bijvoorbeeld een overschrijding in uitgaven door de didactiekcommissie ten opzichte van het begrootte bedrag. Voor de activiteiten van de commissie was uitgegaan van een uitgavebedrag van maximaal € 2000,-. Dit is conform de bedragen, die voor de overige soortgelijke commissies is gereserveerd. De commissie heeft echter op commissie uitgaven een bedrag à € 3440,- geboekt. Dat is weliswaar minder dan in voorgaande jaren, maar nog steeds te hoog. Daarentegen zijn op de kosten voor de Didactiekdagen en de Docentendag ook een duidelijke overschrijding. Deze zouden dienen uit te komen op een bedrag van € 0,- maar de kosten zijn uitgekomen op € 2793,- Kortom het is zaak dat de kosten op de juiste post worden gedeclareerd en dus geboekt. Op dat moment is ook beter vast te stellen op welk bedrag de kosten uiteindelijk zijn uitgekomen.

De VGN blijft financieel gezond, hoewel de inkomsten vanuit de rentebaten van de Postbankrekening dit verenigingsjaar nog maar € 494,- bedragen. Ondanks of misschien wel juist dankzij de herstellende economie is het begrote bedrag wederom niet gehaald. Voor komend jaar is de inkomstenpost op dit terrein dus duidelijk lager ingeschat. Het negatief saldo over 2016 betekent dus dit jaar een beperkte afname van de reserve, welke echter op basis van de Nederlandse wetgeving voldoende blijft om het voortbestaan van de vereniging veilig te stellen.

Zoals u van ons gewend bent, houden wij ons saldo op het benodigde peil om zonder inkomsten de contractuele verplichtingen, die de VGN aan is gegaan, twee jaar vol te kunnen houden. De goede financiële positie van onze vereniging wordt bevestigd in de begroting voor 2017, die ook weer afsluit met een klein positief saldo. Voor kalenderjaar 2017 is er ook weer een nieuw declaratieformulier waar ruimte is expliciete boeking van de declaratie op de activiteiten voor een van de verschillende conferenties van onze vereniging. Ook blijven de vrijwilligersvergoedingen gelijk aan die van 2016.

Afsluitend dankt het bestuur ook dit jaar ons administratiekantoor Adema, dat wederom op efficiënte wijze de administratie heeft gevoerd binnen de gestelde financiële kaders. Hierbij aangetekend na kritische opmerkingen van de kascontrolecommissie dat de kosten voor de administratie van onze vereniging na overdracht aan Administratiekantoor Adema zeer binnen de perken is gebleven.

Amsterdam, 10 april 2017

Maud Knook

VGN PER 31.12.2016

	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	Begroting 2017
Baten					
Contributies boekjaar ontvangen	102,255	123,074	133,099	129,414	135,000
Contributies vorige jaren ontvangen	368	279	909	1,642	2,500
Abonnementen boekjaar ontvangen	17,345	18,190	0	0	0
Advertenties	13,655	14,535	12,212	15,630	15,500
Verkoop losse nrs Kleio	12	0	0	0	0
Overige opbrengsten	1,504	0	0	0	0
Interest	1,675	1,062	1,094	494	500
Totaal baten	136,814	157,140	147,314	147,180	153,500
Lasten					
Kleio	66,445	73,807	67,300	80,452	80,000
Kleio hoofdredactie			3,000	3,000	3,000
Kleio advertentiebeheer			1,000	1,000	1,000
Verzendkosten Kleio	9,434	8,912	6,350	10,607	10,000
Website	633	7,448	400	1,261	1,500
Bestuur	10,058	10,373	13,288	13,756	14,000
Administratie	8,664	9,260	9,522	10,196	10,000
Portiekosten	1,324	575	1,659	2,518	2,500
Kosten betalingsverkeer	231	232	239	323	500
Algemene vergadering	673	962	1,000	0	1,000
CE besprekingen	3,401	1,423	4,916	2,436	2,500
Veldraadpleging	0	0	0	0	0

Totaal 1	100,863	112,992	108,674	125,549	126,000
<i>Commissies</i>					
cie pabo	1,753	2,380	2,076	1,054	1,000
cie vmbo	1,733	1,181	1,915	1,938	2,000
cie havo/vwo	1,344	4,612	2,198	1,761	2,000
redactie Kleio	3,591	7,472	8,012	7,130	8,000
cie didactiek	4,060	2,688	4,066	3,440	2,000
cie vavo	779	296	381	0	500
cie lerarenopleiding	580	483	398	712	500
cie internationalisering	0	26	33	0	0
cie startende docenten	116	376	250	301	500
cie visie	0	0	0	2,198	1,000
cie historie gesignaleerd	0	0	0	187	250
cie geschiedenisquiz	0	0	0	380	500
cie wereldgeschiedenis	0	0	0	1,349	1,000
Totaal 2	13,956	19,514	19,329	20,450	19,250
<i>Overig</i>					
Blijken van waardering	0	150	2,612	500	500
Huib de Ruyterprijs	1,000	0	0	0	0
Contributie Euroclio	1,000	1,000	1,000	0	1,000
Contributie PVVVO	0	0	0	0	1,000
ledenwerving/PR	0	1,414	67	1,158	500
algemene kosten en onvoorzien	2,723	478	7,106	20,673	5,000
Totaal 3	4,723	3,042	10,785	22,331	8,000
<i>Activiteiten</i>					
Didactiekconferenties	-3,299	325	-4,144	2,793	0
Congres			6,986	-19,173	0
Studiedag PABO	-906	379	-2,032	-309	0
Totaal 4	-4,205	704	810	-16,689	0
Totaal lasten	115,337	136,252	139,598	151,641	153,250
SALDO	21,477	20,888	7,716	-4,461	250

BALANS					
DEBET					
ING RC	25,290	26,100	43,302	20,464	
Zakelijke spaarrekening	155,731	161,406	149,003	148,147	
Debiteuren	4,250	6,090	14,627	11,792	
Overlopende posten	46,050	51,581	47,583	68,700	
Totaal	231,321	245,177	254,515	249,103	
CREDIT					
Kapitaal	223,460	244,348	252,064	247,603	
Overlopende posten	7,765	75	2,451	0	
Projecten	96	754	0	1,500	
Totaal	231,321	245,177	254,515	249,103	
Leden en abonnees					
Leden en abonnees	2,007	2,040	1,904	1,967	
Incl. Openstaand huidig jaar	23	66	146	185	

Bijlage E: Verslag kascommissie

Verslag Kascommissie over het jaar 2016

De kascommissie van de VGN, bestaande uit Yvette van Aurich en Ronald Stroo heeft op dinsdag 28 maart 2017 in Amsterdam het financiële jaarverslag en de financiële administratie gecontroleerd. Bij deze kascontrole waren de penningmeester van de VGN, Maud Knook en de administrateur, Henk Adema, aanwezig.

Voor de vergadering heeft de penningmeester de kascommissie de volgende stukken uitgeprint doen toekomen:

- een Excel-overzicht van de grootboekkaarten van de diverse commissies en activiteiten van de vereniging over 2016;
- een overzicht van uitgaven van de vereniging op de verschillende boekingsposten 2016;
- kopie van mail over betalingen aan Ten Brink Uitgevers inzake verlate factuur Kleio 6 en 7 (uit 2015) + kopie van bankafschriften VGN aan Ten Brink Uitgevers.

Ter plekke kon de kascommissie daarnaast beschikken over de door de heer Adema meegebrachte volledige administratie van het jaar 2016 (een ordner met declaraties, rekeningen, bonnetjes, inkomsten, afschriften e.d.), en over een geprinte versie van de 'Begroting 2016'. Het geheel was zeer geordend, waardoor de bij de geaggregeerde cijfers behorende declaraties en facturen eenvoudig waren terug te vinden. De kascommissie heeft dat steekproefsgewijs gedaan. Daarbij bleek haar geen enkele onrechtmatigheid.

De penningmeester en de administrateur zijn gestart met het geven van enkele toelichtingen. In zijn algemeenheid werd de commissie toen al duidelijk dat de VGN er nog steeds gezond voorstaat. Wel is er sprake van een lichte daling van het kapitaal. Maar de oorzaak van die daling ligt in 2015. Het VGN congres heeft toen door de inzet van een extern organisatiebureau veel geld gekost. Maar omdat de druk- en verzendkosten van twee Kleio-nummers pas laat in 2016 zijn betaald, vertekende dit de uitgaven – inkomsten balans van 2015. De twee Kleio-nummers staan nu op de post algemene kosten en onvoorzien (ruim 20.000,-) en zorgen ervoor dat het eigenlijke verlies in 2015 wordt doorgeschoven naar boekjaar 2016.

De commissie heeft de penningmeester en administrateur over diverse punten die haar niet of nog niet geheel duidelijk waren nadere toelichting gevraagd. Al deze punten konden afdoende verklaard worden. Naar aanleiding van deze bespreking wil de kascommissie de volgende punten onder de aandacht brengen.

- Baten
  - A. Stijgen niet evenredig met de lasten
Het bedrag aan overige opbrengsten staat voor het derde achtereenvolgende jaar op nul. Voordien bestond dat uit het verkrijgen van reproductie rechten. Door miscommunicatie zijn opgevraagde rechten ook dit jaar niet opgehaald. De commissie betreurt dit. De penningmeester heeft aangegeven daar voor komend jaar opnieuw werk van te gaan maken; zonde om dit geld te laten lopen. Zelfde gaat ook op voor de copyright voor bibliotheken.
  - B. Bij de inning van advertentiekosten (Kleio) komt het voor dat adverteerders niet tijdig betalen.
De kascontrolecommissie juicht het toe als komend jaar de 'wanbetalers' door het

administratiekantoor in Stiens bijtijds worden aangemaand. De verwachting is dat door een professionelere aanpak de VGN minder advertentie-inkomsten misloopt.

- C. Penningmeester Maud Knook heeft voorgesteld om de contributiekosten met ingang van 2018 te verhogen naar 79,-. Door toename van het aantal actieve commissies en stijging van kosten in 't algemeen lijkt de commissie een dergelijke verhoging geoorloofd.
- D. Ons advies van vorig jaar betreffende het overschot aan losse Kleio's is opgevolgd; er blijven minder losse Kleio's op de plank liggen; in totaal worden per editie 2050 exemplaren nu gedrukt, waarvan er ±2000 worden verstuurd; er blijven nu ±50 extra Kleio's over (die door leden of andere belangstellenden evt. kunnen worden nabesteld, dit zal echter wel onder de aandacht gebracht moeten worden).

- Lasten

- E. De opmerking van vorig jaar dat de lagere uitgaven voor Kleio vertekend waren, omdat ervoor was gekozen de kosten van de hoofdredactie in het vervolg apart te boeken, blijkt niet te kloppen. Hoofdoorzaak van de schijnbaar lagere uitgaven, werd veroorzaakt door het feit dat twee nummers van Kleio nog niet waren geboekt. De rekeningen voor Kleio nr. 6 en 7 kwamen pas binnen na kascontrole van 2015. Gevolg is dat kosten van twee Kleio-nummers nu extra op de kosten van 2016 drukken.
- F. Het valt de commissie op dat de didactiekcommissie hogere kosten dan aanvankelijk begroot heeft gemaakt. Er is €4233,- te veel uitgegeven. Kan deze commissie deze extra kosten verantwoorden?
Maud merkt daarnaast op dat het regelmatig voorkomt dat commissie- en conferentiekosten niet altijd los van elkaar worden gedeclareerd. Dit geeft op de balans een vertekend beeld. Daarom opnieuw de oproep aan de leden van verschillende commissies om bijzondere en incidentele uitgaven op de juiste wijze te declareren, bij de juiste activiteit en niet op de uitgaven van de betreffende commissie, omdat deze dan haar budget overschrijdt. Dit ter voorkoming van ongelijke verhoudingen tussen de verschillende commissies en onduidelijkheid van de kosten onder verschillende posten in de financiële administratie.
- G. Het VGN-congres in 2016 (in R'dam) was succesvol. De dag heeft €19.000,- opgebracht. Door de slechte ervaringen opgedaan in 2015 besloot het bestuur geen extern bureau in te huren. Er is veel werk door het bestuur zelf verzet. Dit vinden wij een compliment waard.
- H. De commissie stelt een lichte toename (+ 63) van het ledenaantal vast. Wellicht dat een 'PR-offensief' in 2017 nog meer leden kan opleveren. Mogelijke ideeën zijn: mailadressen van bezoekers van het jaarlijks congres inzetten (deze beschikbaar stellen voor de verschillende commissies); oude Kleio's naar lerarenopleidingen versturen of diverse scholen; actiever werven via kanalen van social media als Facebook, Twitter en LinkedIn.
De kascommissie adviseert om de begrootte gelden hiervoor in ieder geval daadwerkelijk te gaan besteden in het kader van een doordacht plan voor ledenwerving en -behoud.

Samenvattend stelt de commissie de jaarvergadering voor om de penningmeester onder dankzegging voor haar inzet in 2016 decharge te verlenen voor het door haar gevoerde beleid. En dit met groot enthousiasme en hart voor de zaak van de vereniging. Daarnaast achten wij het op zijn plaats om ook onze waardering uit te spreken voor de consciëntieuze en betrokken wijze waarop ook de administrateur ook afgelopen jaar zijn taken voor de vereniging verricht.

De kascommissie,

Yvette van Aurich en Ronald Stroo
Amsterdam, 28 maart 2017

Bijlage F: Verslag nieuwe docenten commissie 2016

Jaarverslag Nieuwe Docenten Commissie VGN 2016

Samenstelling

In 2016 is Jurjen van der Garde bij de commissie gekomen, die nu uit vier personen bestaat. Maarten van Gils is lid van het bestuur en vanuit die hoedanigheid bij de commissie betrokken gebleven. Dit jaar hebben we vijf keer vergaderd in Amsterdam.

Activiteiten

Dankzij de kersverse leden is bij de commissie sprake van nieuw elan. De commissie beschouwt het als haar kerntaak om voor startende docenten een plek te zijn om vakgenoten te ontmoeten en didactische capaciteiten van nieuwe leden te versterken. Daartoe organiseren we twee keer per jaar netwerkbijeenkomsten met een inhoudelijke component en een borrel.

De eerste netwerkbijeenkomst was zaterdagmiddag 1 oktober in Utrecht. Ondanks dat we op een hogere opkomst hadden gehoopt, bezochten 15 personen de dag en hebben we zo goed als quitte gespeeld (4 euro verlies, wat kan worden opgevangen vanuit het commissiebudget). De hoofdactiviteit was een rondleiding bij Museum Catharijneconvent. Er was speciale aandacht voor de Reformatie en de manier waarop een bezoek met een klas aan het Catharijneconvent kan bijdragen aan het begrip van leerlingen van de tijdvakken en kenmerkende aspecten. In de marge van de bijeenkomst hebben we onze leden kunnen informeren over *Bij De Tijd 2* en het nut van de VGN.

Door bij activiteiten contactgegevens van de deelnemers te verzamelen, proberen we onze achterban uit te breiden. De aanwezigen van de eerste bijeenkomst is per e-mail om feedback gevraagd.

Onderwijs 2032/Bij de Tijd 2

Onze commissie heeft een stuk aangeleverd bij de commissie Visie als input voor *Bij De Tijd 2*. Hierbij hebben we ook gebruikt gemaakt van input van onze achterban via de Facebook-groep Nieuwe Docenten VGN. Hoewel die groep slechts 40 leden telt, is het voor ons een nieuwe manier om ons als commissie zichtbaarder te maken.

Samenwerking commissie Lerarenopleidingen

Onze commissie heeft in 2016 samengewerkt met de commissie lerarenopleidingen. We hebben in juli de bij die commissie betrokken opleidingen geïnformeerd over onze eerste netwerkbijeenkomst.

Paula en Janneke Rixsen hebben een jaar lang de interviewserie Klaar voor de Klas in *Kleio* gemaakt over beginnende docenten en hun opleiding.

Bijlage G: Verslag Kleio 2016

Jaarverslag Kleio (2016)

In 2016 verschenen er in totaal zeven Kleio's. Zowel inhoud en lay-out waren van een hoog niveau. Uiteraard verschenen er niet alleen historisch-inhoudelijke artikelen, er werd ook veelvuldig geschreven over didactische concepten en mogelijke veranderingen binnen het geschiedenisonderwijs (inmiddels is de in Kleio opgestarte discussie over 2032 verstomd: de commissie-Schabel werd door de staatssecretaris teruggefloten).

Omdat de inmiddels fors uitgebreide redactie (9 enthousiaste leden) wilde weten of de lezers van ons lijfblad ook ervaren dat ons blad qua kwaliteit op een hoog niveau staat, besloot de redactie een online lezersenquête op te zetten. Ondanks herhaaldelijke oproepen in Kleio zelf, bleef de respons ver beneden de maat. De redactie zinspeelt op andere manieren om de lezers te enthousiasmeren voor een enquête.

Een groot succes was opnieuw de Kleio Klasseprijs, dit keer uitgereikt aan 'Vet Oud!', een verhalenbundel met geschiedenisverhalen voor de middelbare schooljeugd. De prijs (een oorkonde en een geldbedrag van maar liefst €500) werd uitgereikt op het drukbezochte VGN-congres in Rotterdam.

Verheugend te melden is dat het vertrek van Ramses Peters als webredacteur snel opgevangen kon worden door de komst van Bart den Uyl. Tevens hebben zich in 2016 spontaan een aantal redacteuren gemeld (Matthijs Wieldraaijer, Quinten Koster) die – na ballotage – direct het redactiewerk hebben opgepakt: er verschenen interessante artikelen van hun hand.

Minder prettig was de reactie van het bestuur van de LOF-prijs: Kleio kwam niet door de voorronde van deze prijs voor vaktijdschriften omdat ons tijdschrift te weinig 'cross-mediaal' zou zijn. De redactie heeft de handschoen opgepakt en gaat dit jaar daar experimenteel, doch fanatiek aan de slag om Kleio 'cross-mediaal' te maken.

Als hoofdredacteur ben ik zeer verheugd om af te sluiten met de volgende mededeling: nog nooit was Kleio zo dik (er werd in 2016 paginarecord na paginarecord gebroken). Ook in 2017 zullen wij als redactie proberen kwaliteit en kwantiteit en lay-out op het hoogste niveau te houden voor onze lezers. De hoofdprijs voor ons werk is elke keer weer het verschijnen van Kleio, daar kan geen LOF-prijs tegen op!

Ben Vriesema
Hoofdredacteur Kleio

Bijlage H: Verslag VMBO Commissie 2016

Verslag VMBO-comm. 2017

In de commissie is uitgebreid gesproken over onze inbreng voor het VGN-congres in maart. Als onderwerp voor de workshop hebben we gekozen voor: Geschiedenis en de aansluiting VMBO-TI / Havo. We hebben daarvoor de publicatie van Albert v.d. Kaap (SLO) gebruikt.

De workshop is gegeven door een commissie lid en Albert v.d. Kaap. Het conceptadvies Schnabel is ook in de commissie besproken. We hebben bewondering voor diegenen die het verslag hebben opgesteld n.a.v. de bijeenkomst van verschillende commissies binnen de VGN. De VMBO-commissie is en blijft van mening dat geschiedenis als zelfstandig vak binnen VMBO-TI moet blijven.

De VMBO-commissie is naarstig op zoek naar docenten geschiedenis, die mee willen praten op de Landelijke bespreking van het cse Geschiedenis.

Het eindexamen Geschiedenis is over het algemeen goed verlopen. De aanwezigen op de Landelijke bespreking waren tevreden met het examen.

Eén commissielid zat ook in de vaststellingscommissie. Tevens had hij meegewerkt aan de vernieuwing van de syllabus geschiedenis. Daarom zou hij graag dispensatie krijgen om nog één jaar in de vaststellingscommissie te blijven zitten. Deze dispensatie is toegekend en voor (2018) hebben wel reeds een ander VMBO-commissie lid bereid gevonden zijn plaats in te nemen in de vaststellingscommissie.

Op de eerste vrijdag in november was weer de jaarlijkse (9e keer) studiedag die georganiseerd wordt door de Universiteit van Utrecht en de VMBO-commissie. We mochten weer een groot aantal bezoekers welkom heten. Voor velen is het een dag om nieuwe ideeën op te doen, anderen gebruiken de dag ook om te netwerken.

Na afloop mochten we weer vele positieve reacties ontvangen. Voor dit jaar (2018) zijn de voorbereidingen al in volle gang. Het wordt dan de 10e studiedag op rij. Ook heeft de commissie veel tijd gestoken in het bespreken van 'Bij de Tijd 2'. Al onze op- en aanmerkingen hebben we opgestuurd.

Bijlage I: Verslag HAVO-VWO Commissie 2016

Jaarverslag HV-commissie 2016

Het was een actief jaar voor onze commissie, zowel qua vergaderingen als qua resultaten op de korte en lange termijn.

Vanaf het begin van 2016 hebben we gedurende acht commissievergaderingen geprobeerd om tot een doorwrochte herziening van het historisch overzicht (49 Kenmerkende Aspecten) te komen. Na feedback van Cito en CvTE zijn we daar nog altijd mee bezig, maar wel op een nog grondigere manier. We wisten dat het een lastig proces werd, aangezien dit historisch overzicht bij wet is vastgelegd en we op zoek moeten naar een soort consensus in het werkveld. Dat betekent dat we elke keuze goed moeten onderbouwen en dat kost tijd.

Daarnaast zijn we zoals elk jaar druk bezig geweest met de voorbereiding van de centrale en regionale eindexamenbesprekingen, en de evaluatie van dit traject in het najaar. Tijdens de regiovergaderingen hebben we flyers uitgedeeld om nieuwe commissieleden te werven, met succes: Kees van de Sande, Jacques Thorn, Geert van Besouw, Roel Pullens, Saskia Groot en Petra Nijst hebben zich bij onze commissie aangesloten, naar aller tevredenheid. We zijn nu 13 man sterk en dat maakt een aantal taken een stuk makkelijker te verdelen. Voorzitter Bas Bonte heeft na de zomer afscheid genomen en is opgevolgd door Rogier Spanjers.

In die drukke periode rondom het CE werden we door het CvTE benaderd om te helpen nadenken over een verlichting van het HAVO-examenprogramma. In dit overleg hebben Hellen en Geert mee geholpen om tot een succesvolle veldraadpleging in het najaar te komen: De voorstellen die deze commissie heeft gedaan zijn met grote meerderheid aangenomen door de geraadpleegde collega's en zijn eind februari officieel doorgevoerd.

In oktober hebben we net als veel andere commissies input geleverd voor Bij de Tijd 2, waarbij we ons vooral geconcentreerd hebben op die zaken waar we de meest uitgesproken mening over hadden: Burgerschapsvorming als belangrijk doel bij geschiedenis, en het spanningsveld tussen thematisch onderwijs en het voor ons vak essentiële historisch overzicht.

In het najaar zijn ook focusgroepen van start gegaan om een voorverkenning te doen voor een nieuwe syllabuscommissie, die tot een herzien examenprogramma voor 2020 moet komen. In die focusgroep-bijeenkomsten hebben verschillende commissieleden een bijdrage geleverd. De syllabuscommissie is intussen van start gegaan en daarin zitten Hellen Janssen en Maarten Bark als vertegenwoordigers van de VGN en de HV-commissie.

Bijlage J: Verslag Lerarenopleiders Commissie 2016

Verslag commissie Lerarenopleidingen 2016

De commissie vergaderde in 2016 op 4 april, 30 mei, 10 oktober en op 7 november 2016; daarnaast op 24 januari 2017.

De commissie bestond uit Hanneke Tuithof (voorzitter), Frans Groot (secretaris), Janneke Riksen (penningmeester), Annette Wind, Nadine Kostense, Jacobien van Es en Jos Trippenzee.

In de loop van 2016 trad Jacobien van Es af; zij werd vervangen door Robert Boonstra, lerarenopleider aan de Hogeschool Windesheim.

Hanneke Tuithof legde tijdelijk het voorzitterschap neer. Het voorzitterschap werd waargenomen door Janneke Riksen.

Frans Groot trad in januari 2017 af en werd vervangen door Terence Honing, lerarenopleider aan de Hogeschool van Amsterdam, die nu secretaris van de commissie is.

Bij de tijd

De commissie heeft op basis van een door het bestuur aangeleverde vragenlijst een reactie geschreven op de nota *Bij de tijd*. We toonden veel waardering voor het vele denkwerk dat tot nu toe is verzet. Daarnaast bepleitten we dat een kleine commissie van deskundige collega's wordt samengesteld om een vervolg te geven aan deze grote klus die het bestuur met zoveel energie heeft aangepakt!

Op 12 december hebben Janneke Riksen, Robert Boonstra en Terence Honing namens de commissie met het bestuur een vruchtbaar overleg gehad over de nota *Bij de tijd*.

Jaarlijkse VGN-conferentie

In het overleg met het bestuur hebben we ook de betrokkenheid van de verschillende commissies bij het organiseren van de jaarlijkse VGN-conferentie besproken. De commissie lerarenopleidingen zou graag meedenken over thema en invulling van de conferentie van 2018. Op deze wijze wordt wellicht ook de betrokkenheid van de commissie bij de conferentie vergroot.

Onderzoek van studenten aan de lerarenopleidingen

Studenten aan de universitaire en hbo-lerarenopleidingen maken tijdens hun studie diverse didactische producten en doen ook het nodige aan onderzoek. De redactie van *Kleio* is in overleg met onze commissie een artikelenreeks gestart waarin goede voorbeelden van dit studentenwerk voor het voetlicht worden gebracht. Deze reeks is in 2014 gestart en kreeg in 2015 een vervolg. In 2016 zijn een tweetal artikelen bij de redactie van *Kleio* ingediend maar artikelen zijn niet geplaatst.

Het wel en wee van startende docenten

De commissie lerarenopleidingen van de VGN ziet het als haar taak om de lerarenopleidingen onder de aandacht van de lezers van *Kleio* te brengen. Graag wil zij geschiedenisdocenten en begeleiders van stagiaires op de hoogte brengen van ontwikkelingen binnen lerarenopleidingen. Daarnaast heeft de commissie een paar jaar geleden het initiatief genomen tot de oprichting van de commissie beginnende docenten. Deze heeft zich ten doel gesteld om meer jonge/beginnende docenten aan de VGN en *Kleio* te binden.

Vanuit beide commissies is een artikelenreeks voor *Kleio* opgezet, waarin eerste- en tweedegraads bevoegde docenten die de laatste jaren zijn afgestudeerd, bevraagd zijn op hun beroep en lerarenopleiding: wie zijn zij, waar zijn zij terecht gekomen, hoe ervaren ze hun beroep en hoe kijken zij terug op de lerarenopleiding? In de nummers 1 tot en met 7 van de jaargang 2016 van *Kleio*

is telkens een artikel verschenen onder het motto 'Klaar voor de klas'. Auteurs waren Janneke Riksen en Paula van Rooij. De reeks is inmiddels afgesloten.

De spanning tussen de theorie en de 'ambachtelijke' werkelijkheid

De commissie overweegt om het komende verenigingsjaar zich nader te gaan bezinnen op de spanning tussen theorie en praktijk op de lerarenopleiding. Als opleiders vinden we dat vondsten uit de didactische theorie moeten worden toegepast in de lessen die studenten geven op hun stageschool. Veel studenten zijn daar qua ontwikkeling niet aan toe of verwijzen naar praktische omstandigheden die dit verhinderen. Er is dus enige spanning tussen de opleiding en de 'ambachtelijke werkelijkheid'. Een interessant thema voor nadere bezinning.

Frans Groot

Bijlage K: Verslag Didactiek en Activiteiten Commissie 2016

Jaarverslag Commissie Didactiek en Activiteiten 2017

De commissie:

Commissieleden: Ruben Wasia, Yvette van Aurich, Menze Poortman, Wilbert Landman, Aron Borger, Ayhan Saygili onder voorzitterschap van Mariëlle van de Straat. Helaas is Ayhan na de conferentie in november afgezwaid omdat het werk en commissiewerk moeilijk te combineren was. Erg jammer, maar we zijn dankbaar voor alles wat Ayhan voor de VGN heeft gedaan. Top.

activiteiten

Regelmatig komt de commissie bijeen om een aantal activiteiten te organiseren, waarvan de didactiekconferentie belangrijkste is. Daarnaast hebben we een in maart samenwerking met het Openluchtmuseum Arnhem een docentendag georganiseerd. Deze docentendagen zijn voor de huidige commissie nieuw en de opzet is om ervaringsgerichte dagen te organiseren. Er moet wat te beleven zijn. Dus niet teveel luisteren en een ook workshop is niet activerend genoeg. Het gaat erom het verleden te ondergaan. Dat kan door een bezoek aan een historische plek of een aanraking met historische bronnen. Deze keer was er echter gekozen voor het ondergaan van de situatie van de vreemdeling in de vorm van een historische spel. Ontzettend leuk vonden de deelnemers het. Helaas waren dat maar een handjevol. Om de hand maar in eigen boezem te steken: het is niet handig een docentendag te plannen in mei met allerlei examenactiviteiten. Dat gaan we volgende keer anders doen.

De jaarlijkse didactiekconferentie in Vught was goed bezocht, maar niet uitverkocht. Erg jammer was dat er niet genoeg aanmeldingen waren voor de startersconferentie. In onze ogen een ideale manier om je tegen geringe kosten in korte tijd didactisch flink bij te scholen. Wellicht is de beginnende docent nog te druk om zijn positie in school en voor de klas te zoeken waardoor didactische scholing nog niet boven zijn wensenlijstje staat. We denken nog eens na over de startersconferentie. De didactiekconferentie was zeer geslaagd. Zoals gebruikelijk was er een afwisselend programma met ook ontspannende activiteiten. De leermiddelenmarkt werd dit jaar goed bezocht en hoog gewaardeerd. In de Kleio verscheen een uitgebreid verslag over de verschillende workshops. Rest hier op te merken dat de deelnemers de conferentie apprecieerden. De commissie kijkt tevreden terug en zal 10 en 11 november 2018 jaar weer in Huize Bergen te Vught neerstrijken voor de jaarlijkse ontmoeting.

De Commissie Didactiek en Activiteiten is dit jaar begonnen zich te profileren op de social media. (Zie facebook VGN didactiekconferentie) Wij proberen ook daar de activiteiten van onze commissie onder de aandacht te brengen en er verslag van te doen. Voor ideeën en suggesties over activiteiten, of mooie workshop op de didactiekconferentie houden we ons aanbevolen: vgndidactiek@gmail.com

Bijlage L: Verslag Wereldgeschiedenis Commissie 2016

Jaarverslag 2016

De werkgroep *Wereldgeschiedenis in de Klas* bestaat uit een kerngroep die bijeenkomsten voorbereidt, en een grotere groep belangstellende docenten van ca. 30 personen die de bijeenkomsten bezoekt. Deze bijeenkomsten vinden plaats in Utrecht en staan open voor iedereen die belangstelling heeft voor meer wereldgeschiedenis in het onderwijs. Wij beschouwen deze bijeenkomsten als onze belangrijkste activiteit, omdat wij daar geestverwanten ontmoeten, met elkaar spreken, kennis en ervaring uitwisselen.

In 2015 bestond de kerngroep WIK uit Marian Heesen, Antheun Janse, Joke Noordstrand, Pim Renou en Steven Stegers. Vanaf september 2016 maken Kris van den Heijkant en Nicole van der Steen ook deel uit van deze groep.

De leden van de kerngroep hebben voor WIK de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Best practices verzamelen en lesmateriaal (online) beschikbaar maken;
- Kennisontwikkeling door middel van bespreken van wetenschappelijk werk en uitnodigen gastsprekers;
- Onderzoeken of en in hoeverre het geschiedeniscurriculum aangepast kan worden.

Om deze doelen te bereiken hebben wij in 2016 de volgende acties ondernomen:

- Bijeenkomsten kerngroep op 27 januari, 30 maart;
- Tijdens Didactiekdagen in Vught verzorgden leden van WIK een workshop over de Koude Oorlog in wereldhistorisch perspectief. Deze lessenserie wordt verder uitgewerkt;
- Bijeenkomsten met spreker, good practice en discussie voor de voltallige werkgroep:
27 januari: spreker Herman Kaptein (HvA) over *De plek van wereldgeschiedenis in het VO en HBO*. Good practice: Steven Stegers over *WO I over grenzen*.
12 mei: spreker Jan Evert Volders presenteerde lessenserie over *Stammen in Afrika bezuiden de Sahara*. Good practice: Mila Ernst (ICLON) : workshop over het project *Jonge Spoorzoekers*, waarbij leerlingen de migratiegeschiedenis van de eigen familie onderzoeken.
21 september: Spreker Maurits Berger over *De Islam en Europa*. Daarna discussie over lesgeven over dit onderwerp en welke inhoudelijke en didactische hobbels zich hierbij voordoen.

Andere acties van de werkgroep:

- De leden van de werkgroep ontwikkelen de lessenserie over de Koude Oorlog verder door;
- Werkgroep heeft een reactie geschreven op het visiestuk *Bij de Tijd* van de VGN;
- Leden van de werkgroep hebben stappen gezet om samen met Maurits Berger en de Islam Academie van de Universiteit Leiden een studiedag voor docenten over islam in de klas voor te bereiden;
- Er zijn drie Nieuwsbrieven gemaakt en aan de leden gestuurd. (zie bijlagen).

Namens de commissie,

Marian Heesen

I INLEIDING

1.1 Korte geschiedenis van visieontwikkeling binnen de VGN

Bij de tijd 1 bevat tien hoofdstukken, die alle gevolgd worden door koersuitspraken. Die koersuitspraken hebben als doel discussie te entameren over de toekomst van het vak geschiedenis

De koersuitspraken van *Bij de Tijd 1* krijgen een concretisering en uitwerking in *Bij de Tijd 2*. De visienota *Bij de tijd 2* bevat acht hoofdstukken, die alle gevolgd worden door bouwstenen. Deze bouwstenen zijn bedoeld ten behoeve van curriculaontwikkeling in het PO, de onderbouw van het vmbo en van HAVO/VWO en de bovenbouw vmbo en de bovenbouw HAVO/VWO.

1.2 Doelstelling van vervolgtraject

Bij de Tijd 3 beoogt de genoemde bouwstenen om te zetten in een zo concreet mogelijk beschrijving van de toekomst van het geschiedenisonderwijs. Met voorbeelden en varianten worden de contouren van een toekomstig geschiedenisleerplan verduidelijkt.

Hierbij is balans gezocht tussen behoud en vernieuwing. Behoud van een aantal goede onderdelen en aspecten van het huidige geschiedenisprogramma, zoals de Tien Tijdvakken, de canon en historische kennis. En vernieuwing van een aantal onderdelen, zoals het borgen van historisch denken en redeneren, een flexibel tijdvakkenkader door het werken met sleutelmomenten in de geschiedenis.

1.3 Kerndoelen, eindtermen en curriculumontwikkeling

In de dialoog over de toekomstige inhoud van het primair en het voortgezet onderwijs en de vraag welke kennis en de vaardigheden leerlingen moeten opdoen, wordt door de minister en de staatssecretaris telkens gesproken over een actualisering van de kerndoelen, en eindtermen. Het gesprek hierover in scholen, politiek en samenleving, wordt veelal curriculumontwikkeling genoemd. Van een landelijk geschiedeniscurriculum op het niveau van een school is geen sprake. Dat beoogt de VGN ook niet.

1.4 Opdracht voor de VGN

De VGN wil uitgaande van *Bij de Tijd 1 en 2* een visie geven op de te ontwikkelen kerndoelen en eindtermen. In dit kader wordt *Bij de Tijd 1 en 2* uitgewerkt. **Aan werkgroepen wordt gevraagd de bouwstenen van *Bij de Tijd 2* te concretiseren, c.q. uit te werken in voorbeelden, scenario's, varianten en opties.** Dit voor zover het nodig en mogelijk is. Hierbij worden keuzemomenten duidelijk gemaakt en voorbeeldmatige niveaubeschrijvingen gegeven. De VGN beoogt dat deze uitwerkingen vertaald worden in de nieuwe kerndoelen.

Een paar voorbeelden ter verduidelijking.

De eerste bouwsteen in *Bij de Tijd 2* in hoofdstuk 1 luidt:

'In betekenisvol geschiedenisonderwijs worden leerlingen voortdurend uitgedaagd relaties te leggen tussen verleden, heden en de toekomst (bestaansverheldering).

Aan de werkgroep wordt gevraagd hiervan voorbeelden en opties te geven die duidelijk maken hoe dit (kern)doel concreet gestalte kan krijgen in het onderwijs.

De vierde bouwsteen in hoofdstuk 2 is:

'In het curriculum van het geschiedenisonderwijs worden de volgende aspecten van historisch denken en redeneren ontwikkeld:

a. aandacht voor historisch contextualiseren,

b. aspecten van continuïteit en verandering onderscheiden,

c. oorzaken en gevolgen benoemen en betekenis toekennen aan historische personen, gebeurtenissen, verschijnselen, structuren en ontwikkelingen,

d. bedoelde en onbedoelde gevolgen,

e. onderscheid tussen feit en mening, tijd- en standplaatsgebondenheid'

De vraag hierbij is, aan te geven op welk niveau dat in de verschillende schooltypen, bereikt moet worden. Zijn er keuzemogelijkheden? Welke opties zijn mogelijk? Enz.

Bouwsteen 9 van hoofdstuk 2 is als volgt geformuleerd:

'Bij de herziening van het chronologisch referentiekader wordt speciale aandacht besteed aan kantelpunten/keerpunten in de nationale, Europese en wereldgeschiedenis.

Voorbeelden van mogelijke kantelpunten zijn: landbouwrevolutie, het ontstaan van de wereldgodsdiensten, de wetenschappelijke revolutie, de Verlichting, de eerste grondwet, de Berlijnse Muur, gekoppeld aan een jaartal'.

De werkgroep werkt de genoemde speciale aandacht voor kantelpunten/keerpunten uit door het geven van meer voorbeelden, varianten en opties. Hierbij worden ook valkuilen en dilemma's benoemd.

Bouwsteen 4 in hoofdstuk 3 is als volgt geformuleerd:

'In het curriculum wordt uitgegaan van de westerse periodisering. Daarnaast wordt in het geschiedenisonderwijs ruimte geboden voor lokale, regionale en internationale perspectieven (wereldgeschiedenis)'.

De werkgroep werkt deze bouwsteen met voorbeelden, opties en scenario's uit. En geeft hierbij ook de dilemma's en keuzemogelijkheden aan.

1.5 Formele procedure van het ministerie om te komen tot geactualiseerde kerndoelen

Het ministerie heeft in februari jl. per brief het proces tot herziening van het curriculum gepubliceerd. In maart jl. is de werving van 11 ontwikkelteams, 132 leraren en 22 schoolleiders en 60 scholen van po en vo gestart. In juli/september 2017 zijn de opdrachten gereed en starten de ontwikkelteams met hun werk.

In mei 2018 is het werk van de ontwikkelteams gereed

In 2020/2021 moet er een nieuw formeel curriculum zijn.

2. Indeling werkgroepen en verder

2.1 Primair Onderwijs

2.2 vmbo-onderbouw + bovenbouw

2.2 Havo-onderbouw + bovenbouw

2.4 vwo-onderbouw + bovenbouw

2.5 Verbindingsofficieren die contacten onderhouden i.v.m. de doorgaande lijn tussen PO en vmbo, havo en vwo: Cees van der Kooij en Ton van der Schans.

2.6 Eén of twee interdisciplinaire meelesgroep(en) geven feedback op de geproduceerde uitwerkingen:

- 1 lid vanuit of namens het po
- 1 lid vanuit of namens onderbouw vmbo
- 1 lid vanuit of namens de bovenbouw vmbo
- 1 lid vanuit of namens onderbouw HAVO/VWO
- 1 lid vanuit of namens bovenbouw HAVO/VWO

2.7 Redactie: Cees van der Kooij en Ton van der Schans.

3 Faciliteiten

De werkgroepleden ontvangen reiskostenvergoedingen en boekenbonnen. Eventueel is vergaderruimte in Utrecht beschikbaar.

4 Tijdpad

Op het vierde VGN-congres op 9 maart 2018 wordt Bij de Tijd 3 aangeboden.

Cees van der Kooij en Ton van der Schans

Roden/Bodegraven